

Odzivi na novi pravopis po elektronski pošti ipd. (dva meseca po izidu)

Odzivov po e-pošti in deloma po medmrežju je kar nekaj, različne dolžine, tehtnosti in namena. Če se je kateri dopisovalec oglasil večkrat, obravnavamo vse njegove prispevke skupaj. Ker se nekatere pripombe ponavljajo, se delnemu ponavljanju tudi v odgovorih ni bilo mogoče popolnoma izogniti.

1. Igor Kramberger, 15. 11. in 29. 11. 2001

Obravnava stavo vejice pri datiranju, npr. *V nedeljo, 9. maja, bo /.../* Glede tega v SP že od leta 1990 beremo, da se »redkeje piše tudi brez vejic«, vendar Krambergerju tako pisanje sploh ni všeč. Da bi bilo tukaj res kaj narobe ali slabše, nam ni mogoče ugotoviti. Upravičeno pa Krambergerja moti stični pomišljaj v tipu *Karel Destovnik–Kajuh* (iz izdaje SP 1 Pravila 1990, str. 390) namesto dotlejšnjega stičnega vezaja (iz SP 1962, § 95); ampak moti ga tudi nestični vezaj v izdaji SP 1 Pravila 1994, § 428. V komisiji za SP 1 Pravila je že bilo sklenjeno, da se nestični vezaj vpelje namesto stičnega, ker se obe sestavini (tako *Destovnik* kakor *Kajuh*) sklanjata, torej (*Karla*) *Destovnika – Kajuha*; pri neposredni pripravi tipkopisa SP za natis leta 1990 pa je prišlo do samovoljne spremembe tega določila in natis iz leta 1994 pomeni samo vrnitev k redno sprejetemu sklepu o nestičnem vezaju.

V drugem dopisu Krambergerjevo pisanje po nepotrebnem zahaja v ironiziranje, vendar bomo ta ton odmislili in odgovaljali samo na stvarne pripombe. Izraz *petit* (in nekoč priložnostno celo *manjši petit*) se res opušča, ker se velikost črk čedalje pogosteje izraža s številom pik; kljub temu pa današnjemu navadnemu bralcu izraz *petit* več pove. V slovarju bi ga bilo treba še lep čas ohraniti, čeprav bi bil v sodobnem tiskarstvu že popolnoma opuščen; vsega, kar je nekoč obstajalo kot del vsakdanjosti, danes pa ne več (npr. sulica, monokel, goldinar, onikanje), vendar ni mogoče kar čez noč prezreti ali zatajiti.

Pisca pa upravičeno moti razlaga oznake neobč. (= neobčevalno) kot »knjižno neobčevalno«. Ustrezno bi bilo brez »knjižno«, tj., pri praktičnem sporočanju (v knjižnem ali neknjižnem jeziku) se taki izrazi ne uporabljajo, živijo samo v knjigi oziroma na papirju. V § 1060 je povedano, da takih prvin knjižnega jezika »ne uporabljamo v navadnem sporočanju, ampak živijo bolj iz izročila knjižnega jezika«. I. Krambergerju tudi ne ugaja oznaka poj.m. (= pojmovno, tj. abstraktno); v slovarju bi pri besedi *pojmoven* lahko izvedel, da gre za neko vrsto (neštevnih) samostalnikov (poleg skupnih in snovnih imen), torej za pomemben jezikovni pojav, vreden slovarskega prikaza. Upravičena pa je pripomba, da bi morale biti vse krajšave predstavljene tudi kot iztočnice; da niso, se je zgodilo mimo volje uredniškega odbora.

Za **kurziv* imamo v slovarju SP naslednje izraze: *kurziven*, *ležeč*, *poševen*, *nagnjen* (tisk oz. črka). Zdi se primerno, da bi se v strokovni rabi odločili samo za pridevnik *ležeč* (s t. i. mednarodno vzporednico *kurziven*) oziroma za zvezo *ležeča pisava / ležeči tisk* (z mednarodno vzporednico *kurziva*).

Svetovalci za slovarski del SP niso bili tolikšnega pomena (priložnostno sodelovanje), da bi jih posebej omenjali v uvodu.

2. Peter Weiss, 18. 11. 2001

V dopisu na spletišče Slovlit M. Hladnika tudi on obravnava rabo vezaja. Upravičen naj bi bil v besedah *avdiovizualen*, *jugovzhod* in *knezoškof*, ker da so to »vezalne zloženske«. V SP 2001 so pisane brez vezaja, ker jih tudi pojmuje podredno, npr. kot 'vizualen z avdiospremljavo', 'vzhod juga', 'škof, ki je (tudi) knez'. Pri *otorinolarinologija* pa gre za zelo utrjeno izročilo pisanja skupaj, čeprav je prav v tem primeru res upravičeno domnevati priredno razmerje v podstavi.

Weiss tudi ne pozna razloga za nestični vezaj pri tujih dvojnih priimkih. Mogoča rešitev bi bila, da bi ves čas ohranjali citatno obliko (tj. s stičnim vezajem), medtem ko druga možnost temelji na dejstvu, da ima nesporno citatno obliko le moški imenovalnik (npr. *Rimski-Korsakov*), vse drugo pa tvorimo in pregibamo po slovenskih vzorcih, torej v obeh delih (*Rimskega - Korsakova* kakor /*Josipa/ Murna - Aleksandrova* ali /*Karla/ Destovnika - Kajuha*). To velja tudi za gospo *Marie Joliot - Curie* (četudi ima tvorbo in pregibanje z ničtimi morfemi); pač pa pišemo s stičnim vezajem njen posamostaljeni svojilni pridevnik v primerih tipa (*gospa*) *Joliot-Curiejeva* (ena beseda!).

O pisanju tipa *Anamarija* oz. *Ana Marija* se ljudje odločajo pri krstu svojih otrok (pri nas ali v tujini) in njihova izbira ima dokumentarno vrednost, zato se je moramo držati. Na dokumentarnost smo vezani tudi pri tipu (*Mojca*) *Novak Pogačnik*; SP tu omenja pisanje z vezajem na prvem mestu, zahtevati pa tega ne moremo.

Glede primera *Posotelje - posoteljski*: pridevnik ni problematičen, če se nanaša na ime pokrajine, najsi se to glasi *Posotlje* (že v SP 1962, str. 633; prim. tudi *Duplje - dupeljski*, *Kotlje - koteljski*) ali *Posotelje*, medtem ko bi o (ne)upravičenosti same oblike *Posotelje* res še lahko razpravljali (lajšanje soglasniškega sklopa s polglasnikom v takem položaju ni nujno).

Sicer pa je Weiss novemu SP načelno nenaklonjen, saj že uvodoma – preden mu očita kaj konkretnega – takole useka po njem: »močno dvomim, da se da ravnati po predpisih in v skladu s primeri iz te knjige«. In potem na koncu: »Zato svarim pred tem, da bi ga uporabljali (da bi se ga celo naučili).«

3. Tadeja Knific, 19. 11. 2001

Sprašuje o dopustnosti ženskih oblik pri častniških stopnjah. Že v Vojaškem slovarju (1977) najdemo k *vodnik* tudi *vodnica* ter feminativa *poročnica* in *kapitanka* (ne vemo, zakaj je umanjala *stotnica*).

4. Lucija Čok, ministrica, 19. 11. 2001

Novi pravopis bo »z veseljem uporabljala in ga ob /.../ obiskih na slovenskih šolah podarila učencem, dijakom in študentom«.

5. Mojca Luštrek, 19. 11., 10. 12. in 14. 12. 2001

V slovarju novega SP pogreša besedo *klepetalnica* (tega simpatičnega žargonizma z računalniškega spletišča žal nismo pravočasno opazili), sumljiva pa se ji zdi oznaka *knj. pog.* pri besedi *cede* (res bi bilo ustreznejše *žarg.*). Novi SP ji je sicer »neznansko dobrodošel«.

V naslednjem dopisu nas M. Luštrek vprašuje, kako je z zapisovanjem (predvsem s stičnostjo) znamenj za »odstotek« in »stopinja«. V slovarju je pri iztočnici **odstotek** jasen primer zapisovanja s simbolom: pet (odstotk)ov <5 %>, torej nestično. Pri tvorjenkah na ...*odstoten* pa bi lahko prišlo v poštev tudi stično zapisovanje tega simbola v kombinaciji z vezajem in črkovno izpisano pripono *-en*, npr. *5%-en* (ali celo *5- do 8%-en*, kar ni isto kakor *5–8 %* »pet do osem odstotkov«). (Mogoče se je namreč strinjati z mnenjem M. Kocjan o načelu, da si pri raznovrstno pisanih delih tvorjenk – s števki in črkami, z grškimi in latiničnimi črkami, s simboli in črkami idr. – pomagamo z vezajem, npr. *5-razreden*, *A-vitamin*, *β-žarki*; vendar je taka raba stilsko neproblematična samo pri tvorjenkah, ki imajo simbolesko oziroma sploh »drugače« zapisano sestavino na prvem mestu. Pisnega poigravanja z besedami, ki imajo simboleske sestavine na neprvem mestu, npr. *nekaj-%-en*, ne priporočamo, ker je tvegano za napake, nesporazume in stilistične skrajnosti (pri dosledni uveljavitvi omenjenega načela npr. celo z dvema vezajema: *5-%-en*, *10-\$-ski*). Tega se je treba posebej zavedati pri strokovnih besedilih z zelo specializiranimi obrazci, enačbami ipd.

Pri znamenju za »stopinja« bi se morda kar držali SP: na splošno (prednostno) levostično (20°), vendar pri toplotnih stopinjah v strokovnih besedilih tudi desnostično ($20\text{ }^\circ\text{C}$); pri kotnih stopinjah je raba desnostično neugodna in pogosto celo nemogoča, ker za desno stičnost ni nikakršne grafične opore (prim. *prileteti pod kotom 45° in eksplodirati*).

V tretjem dopisu M. Luštrek navaja svoje pridržke glede nekaterih rešitev v novem SP ali zunaj njega. Da je prav *bremenopis* (ne pa **bremepis*), ji pritrjujemo z iztočnico v slovarju; prav ima tudi, ko si k *evru* želi še pridevnik *evrski* (tega pa v tem slovarju še ni). Okrajšavo **gl.** bi bilo treba vnesti med splošne normativne oznake v § 1062, saj niti v skupnem seznamu krajšav (§ 3) niti v slovarju ni posebej pojasnjena njena slovaropisna raba (namreč to, da je slovarska enota s to oznako občutno manj priporočljiva od one, h kateri nas **gl.** napotuje, npr. *alinea gl. alineja*); nasprotno pa bi bilo treba tudi kot slovarsko iztočnico predstaviti oznako *vznes.*, zdaj navedeno v § 1063. V seznamu oznak nam je nekdo (kakor že večkrat pri natisu SP 1 Pravil) likvidiral črno piko kot oznako za prepovedano besedo ali besedno zvezo. Zakaj je pri *dudica* in *dudka*

oznaka *otr.*, pri *striček* in *tetica* pa ne? Prvi dve besedi imata poleg oznake pripisano nevtralnno vzporednico *duda* in zadnji dve bi morali biti obravnavani po enakem načelu, tj. z oznako *otr.* namesto *manjš.* Res bi bilo dobro, če bi bil v slovarju pri besedah kot *ministrstvo* naveden še predlog *v oz. na*, npr. *delati na ministrstvu, učiti na gimnaziji, preiskovati v ambulanti. Zveza obravnavati na odboru* je najbrž nastala metonimično iz *obravnavati na seji odbora* in bi zaslužila oznako *neurad.* ali morda *prakt.sp.* – Obliki *njih/nje* uporabljamo za tožilniško pozajmljanje samostalnikov, posebno če gre za osebna bitja; za utemeljevanje rabe kazalnega zaimka namesto osebnega je potrebna ponazoritev z daljšim sobesedilom, npr. *Dal je otrokom tudi lepa darilca; ta (raje kakor njih/nje ipd.) je bil prinesel iz Prage.*

Če nam kaj slovničnega bolj ugaja kakor kaj drugega, ni treba, da bi za nas boljše imenovali »žlahtno«; je recimo boljše, všečnejše, v SSKJ je za to na voljo še ustreznica izbrano. Oznaka *neobč.* v novem SP pomeni, da se izraz ne uporablja kot nezaznamovano, nevtralnno sredstvo (temveč iskano, papirnato, živeče samo iz knjižnojezikovnega izročila, predvsem pisnega – prim. odgovor na pripombe I. Krambergerja). – Glede pomenskosti slovar že v uvodu (§ 1152) pove, koliko jo upošteva. Pravopisni slovar ni tekmeč Slovarja slovenskega knjižnega jezika; ti dve deli se dopolnjujeta, le redko si nasprotujeta – in tedaj se je pač treba odločiti za (praviloma boljše) novejše. Pri omahovanju med *ponavadi* (SSKJ) in *po navadi* (SP) je druga možnost bolj utemeljena, ker med *po* in *navadi* lahko vstavimo še katero besedo, npr. *po stari navadi* (kdor se kljub temu ne more odločiti, ima na voljo še sopomenski prislov *navadno*). Z besedo *posledično* ni narobe nič drugega kakor to, da je bila pri sestavljanju geslovnika prezrta (praviloma je boljša od frazeoloških zvez tipa *v posledici (je umrl)*, *(čaka ga obsodba in) kot posledica (ječa)*). Pri izbiri med *primerom* in *zgleodom* naj se brez jasnega sobesedila ne zahaja v skrajnost (*Vsem so ga dajali za zgled. Poišči slovarski zgled rabe strokovnega izraza. – Kot primer deželnega vina je omenil teran. Pri dokazovanju pravila je navedel šestnajst primerov.*). – Da naglaševanje *spórazum* ni pravilno, nam pove slovarski del novega SP; posebno na televiziji pa se sliši že večkrat kritizirano *Úkrajina* ali *Nórveška* (že v SP 1962 zapovedano *Ukrajina* in *Norvéška*). Besedi *anéks* in *alíneja* sta tako naglašeni tudi v novem SP; mogoče bi bilo seveda posebej prikazati njuno napačno naglaševanje in ga hkrati prepovedati ... ampak podobnih primerov je na stotine. Glede rabe glagola *posredovati* je zadeva v novem SP čisto dobro obdelana, saj imajo problematični primeri pripisano slogovno oznako in dodane nevtralne sopomenke (*sporočiti, dati* ipd.); pač pa bi bilo res treba zvezo *temu ni tako* predstaviti kot posebno iztočnico s črno piko, tj. prepovedati tako rabo (SP 1962 je ta germanizem že prepovedal).

6. Peter Štrukelj, 19. 11. 2001

Sprašuje po besedi *pasnica*, menda pogostni v stavbarstvu. V novem SP je ni, zaman jo je iskal tudi v SSKJ. V naših starejših slovarjih (Pleteršnik, Glonar,

Janežič) je prav tako ni. Vprašati bi bilo treba še na FAGG. Menda ni iz korena *pass(er)*, *pas(irati)*, zveni pa prijazno.

7. Simon Lenarčič, 24. 11. 2001

Njegovo osemstransko pisanje »ni kritika SP kot celote, saj so vse navedene pomanjkljivosti kaplja v širnem pravopisnem morju«. Pripombe k novemu SP je podal po skupinah.

Pogrešane i z t o č n i c e: S. Lenarčič upravičeno pogreša *pop* za sicer uslovarjeni *popart*, enako še *etno* (kakor imamo *tehno* poleg *tehnoglasbe*). Pogrešano izpeljanko *basbaritonist* si pač lahko vsakdo sam napravi na podlagi *basbariton* (ta je v slovarju) + priponsko obrazilo *-ist* (tudi to je v slovarju); po taki poti se da z enotami, predstavljenimi v slovarju, samostojno priti tudi do pogrešane besede *bejzbolist*. Kot izhodišče za samostojno tvorbo *otonemljati* ali *iztočničarsko* imamo uslovarjenih po več enot iz istih besednih družin, npr. *tonem*, *tonematik*, *tonemičar*, *tonemski*, *tonemskost* (prva in četrta od naštetih besed sta tudi razloženi v slovarčku na str. 207) ter *iztočnica*, *iztočničenje*, *iztočniški*. V slovarju sta *Poe* in *Poejev*, to pa je zadostno izhodišče za neproblematično nadaljnjo izpeljavo vrstnega pridevnika *poejevski* (ta je sicer izrecno predstavljen v § 987) in prek njega prislova *poejevsko*. Pri prevzeti zloženski sestavini *baby-* se različici *bebi-* oziroma *bejbi-* razumeta kot starejša oziroma mlajša vzporednica oziroma kot omahovanje med njima, pri *bejbol* sta zapisani oznaka in navadn(ejš)a oblika *bejzbol*.

Problematika tako že prehaja v o b l i k o g l a s j e: S. Lenarčič se tu ustavlja pri besedi *aksolotel -tla*, zapisani namesto slovenščini neprilagojenega *aksolotl*; oblike na soglasniško skupino *-tl* ipd. je svoj čas po Čehih zagovarjal Pohlin, vendar za redno knjižno rabo niso primerne oziroma jih srečujemo samo kot pisne posebnosti v nekaterih priimkih (npr. *Kmecl*). Pri obliki *bahtiar* imamo zapisano gl. *bahtijari* (kakšno vrednost ima pri tem gl., glej pri odgovoru na pripombe M. Luštrek).

L a s t n a i m e n a: Pisec najprej pogreša nekaj prebivalskih imen, npr. *Karn*, *Karnka*, *Obrinja*. Te (in take) besede se navadno rabijo samo v množini, kot imena ljudstev (*Karni*, *Obri/Avari*). – Pri imenu *Tezej* bi morala biti namesto oblike *Teseus* zapisana imenovalniška dvojnica *Tezeus*, saj se novi SP ravna po pravilu, da se osnove grškega ali latinskega izvora domačijo, njihovi edninski imenovalniški končnici pa se pripisuje citatna dvojnica. Omenjeni slovarski sestavek bi se tako moral glasiti: **Tezej** -a /.../ im.(enovalnik) tudi Tezeus. – *Britanskohonduražan* bi moral imeti *š* namesto *ž* (primer obravnavamo kot lapsus, ki ga bo treba ob prvi priložnosti odpraviti). – Nam bi tudi bolj ustrezalo, če bi se bili zemljepisci namesto za *Fersko otočje* odločili za *Ferersko otočje*, ker bi potem tvorili prebivalsko ime *Fererec* oziroma *Fererka* namesto manj uglajenih *Ferec* in *Ferka*. – Dopisniku moramo dati prav, da bi bilo ime prebivalca pričakovati tudi pri krajevnem imenu *Salt Lake City*, in sicer tako po zgledu *Oklahomacityjčan* kakor po *Newyorčan* ipd. – S. Lenarčič pa bi bolje

zadel, če bi za prebivalca Slonokoščene obale predlagal tvorjenko *Slonokoščenoobalec* in ne *Slonokoščenoobalčan* (gre za deželo, ne za naselje). – Zakaj za pravopisni slovar ni bila predlagana iztočnica *Nuba*, ne vemo natančno (v času nastajanja geslovnika je bil ta etnonim pri nas še zelo eksotičen), množina tega imena pa bi se pravilno glasila *Nube*, ne *Nubci*, kakor predlaga dopisnik; ženska oblika bi bila *Nubinja*. Prebivalec Nubije bi bil *Nubijec*, prebivalka pa *Nubijka*. – *Izolčana* oziroma *Izoljana* ima novi SP po leksikonu Slovenska krajevna imena (obliki *Izolčan* in *Izolčanka* ima tudi Šlenc v italijansko-slovenskem slovarju); nekateri zagovarjajo obliko *Izolan*, ta pa je bolj italijanska. – Krajevno ime *Alma Ata* je prišlo v novi SP še ob preverjanju po Collinsu iz leta 1995, zdaj pa bo treba spričo novega glavnega mesta *Astana*, o katerem nas je poučil Lenarčič, dodati še prebivalski imeni *Astančan* in *Astančanka*. Zahvaljujemo se tudi za informacijo o preimenovanju mesta *Cluj* v *Cluj-Napoca* (že leta 1970?), pristavili mu bomo novi prebivalski imeni *Cluj-Napočan(ka)*. – Tudi v novi izdaji SP najbrž ne bo imen prav vseh držav na svetu (npr. *Tuvalu*, *Kiribati* ali *Aruba* s po 8.200, 66.250 oziroma 62.500 prebivalci), gotovo pa bomo dodali *Vzhodni Timor*. – Slovenska rodilniška oblika od *Kvarner* je pač *Kvarnerja*, nikakor ne *Kvarnera* (saj niti *Schiller* ne ugovarja sklanjanju *Schillerja*).

D v o j n i c e: Verjamemo, da pridejo ugankarju prav, vendar jih samo zaradi ugankarstva ne kaže ohranjati. Torej naj bo samo *Kastilja* (brez *Kastilija*), iz nje pa *Kastiljec*, *Kastiljka* in *kastiljski*. Pri *British Honduras* že v Collinsu beremo, da je to »nekdanje ime za Belize«, samostojno državo od 1981 (imamo jo že v slovarju). – Lenarčič nima prav, ko želi zameno prilastkov *Dolnji* in *Gornji* v *Spodnji* oziroma *Zgornji* (npr. pri *Avstriji*), saj imamo v SKI veliko imen prav z *Dol(e)nji* in *Gor(e)nji*. – Pri *Čedadu* imamo poleg nevtralnega *čedadski* in *Čedadčan* zapisano tudi *čedajski* oziroma *Čedajec* – dvojnici smo pustili zamejcem na ljubo. – Špansko mesto Sevilla (izg. [sevilja]) ima pridevniško obliko *seviljski* po t. i. Šolarjevem pravilu, vendar to pravilo velja samo za pridevnike na *-ski*, pri prebivalskih imenih pa ni razloga za pisno spremeno zadnjega soglasnika podstave (torej ostaja *Sevillčan*); po istem načelu imamo pridevnik *bolonjski* in samostalni *Bolognčan*. Novi SP pri *Assisi* in *Arrezo* navaja samo sodobne oblike, dopisnik pa pogreša še zgodovinski *Asizijec* in *aretinski*. Najbrž nista potrebni. Tudi prebivalsko ime *Bydgoszczan* je v pravopisnem slovarju upravičeno zapisano brez dvojnice, v Pravilih izpisana oblika *Bidgošč* pa bi morala biti v oglatem oklepaju in z malo začetnico, torej samo kot zapis izgovora, saj ni razloga za pisno domačenje. – Kadar gre za prebivalce, tudi ni nobenega razloga za zameno mehkega *ć* (kakor je v besedi *Bihać*) s trdim *č* (ostaja torej *Bihačan*); in kakor nismo pisno podomačili rodovine *Obrenović*, tega ne bomo storili pri množinskih *Obrenovićih*, prav tako najbrž ne pri *Bilećanu* (čeprav našemu načelu v tem primeru nekoliko nagaja naslov pesmi *Bilečanka*). Kje v Pravilih je uporabljen zapis te besede s trdim *č*, nismo mogli najti, pisec pa ustreznega mesta ni navedel (na str. 177 smo našli

zapis *Nikšič*, vendar samo kot tipografsko zamenjavo). – Pridevnik h *Kirgizija* bi bil boljši *kirgizijski*; *kirgiški* gre h *Kirgiz(i)*, *Kirgizistan* pa bi bilo treba na novo vpisati (in mu dodati *kirgizistanski*, *Kirgizistanka*, *Kirgizistanec*), ker ga imamo že v atlasu iz leta 1992. – Tvorjenke *Litvanec* ni dobro zagovarjati, prav je *Litovec* (in k temu *Litovka*, *litovski*, *litovščina* – ne *litavščina*). Prav tako ni dobro *Peruanec*, *Samoanec*, saj je pri prvem podstava *Peruj-*, pri drugem pa (manj očitno) *Samoj-* (prim. *Na svetu menda ni dveh Samoj.*). – Neupravičena je kritika pisanja *Savdska Arabija*, saj imena držav podomačujemo. – Pri kraju *Osp* je prebivalska oblika po SKI *Osapec* odpadla, ker pri moškem spolu navajamo največ dve različici (navedli smo *Ospčan* in *Osapčan*), pri ženskem pa le ustreznico prve oblike (drugače bi morali marsikdaj navajati še celo vrsto posebnosti, znanih oziroma sprejemljivih samo v krajevni in pokrajinski rabi). (Ironiziranje sestavljalcev SP pri tem vprašanju in še kje ni primerno.)

N e p o p o l n e o z n a k e: Ni jasno, kdo je zakrivil ugotovljeno neenotnost oznak pri žargonskih izrazih *knop* in *knopovski*. Bomo popravili. Ne drži, da je pridevnik *efikasen* brez »kakršnekoli oznake, ki bi odsvetovala ali pa prepovedovala njegovo rabo«: v SP ima ta beseda pripisani dve domači ustreznici – *učinkovit* in *ustrezen* (tako v vsej tej družini). Podobno sta glagolu *osporavati*, ki ima v slovarju črno piko, pripisana domača *zanikovati* in *ne priznavati* (lahko bi bilo še *spodbijati*); in prav tako je z *rakrana* – ima črno piko in vzporednici *velika slabost*, *napaka*. Bolj redka beseda *Bogorodica* ima kurzivno pripisano navadnejšo zvezo *Kristusova mati*, nima pa, kakor misli dopisnik, podstave *rodica Boga* (besede *rodica* v SP sploh ni), temveč je iz besedne zveze *tista, ki je rodila Boga*; *Bogorodnica* pa je najbrž premalo v rabi, da bi se uvrstila v slovar, in tako je pač tudi z *rodnico* in *rodnikom* (to dvoje že imajo Pleteršnik, SP 1952 in SSKJ). Besede *armija*, *opasač* in *šinjel* imajo v novem SP pripisano prva *vojska*, *armada*, drugi dve pa oznako *voj. žarg.* in domači ustreznici (*vojaški pas*, (*vojaški plašč*). Enako je pri *borba* pripisan *boj*, pri *smatrati* pa *imeti za*, *šteti za*; *povorka* ima oznako *pešaj(oče)*, kakor je že v SSKJ.

Dvomni f e m i n a t i v i: Kritiku ne ugaja *Inka* ob moškem *Ink* in *Kurdovka* h *Kurd*. Res bi bilo bolje *Inkinja* oz. *Kurdinja* (*Inka* morda moti zaradi enakozvočnega ženskega imena). Pri *Čerkez* se je treba vrniti k SP 1962, kjer je dober feminativ *Čerkezinja*; *čerkezka* (čerkeška kapa) pa je treba pisati z malo začetnico in res s črko z.

Oznake za i z v o r besed, kakor jih najdemo v nekaterih angleških slovarjih, bodo pač še čakale, saj ne morejo odločilno vplivati na presojo stilne ali zvrstne vrednosti besed. (Sicer pa ni mogoče vsem ustreči: nekateri slovarju novega SP že zdaj očitajo, da je preobremenjen s podatki, ki ne spadajo v pravopisni priročnik, čeprav je jasno, da ima knjiga z naslovom Slovenski pravopis v našem jezikovnokulturnem izročilu že dolgo zasnovo in vlogo splošnega, vsestranskega jezikovnega priročnika.) H konkretnim pripombam S. Lenarčiča v zvezi s preverjanjem izvora in zapisa uslovarjenih besed naj kljub temu zapišemo nekaj

pojasnil: prav ima pri ugotovitvi napake v zapisu imen *Dareos* (namesto pravilnega *Dareios* – in tudi domneva o premalo kritičnem prevzemu iz leksikona Cankarjeve založbe je pravilna) ter *Salustias* (namesto pravilnega *Salustius* – pregledovalec je prezrl tipkarsko napako), pri zasledovanju besede *agio* pa se najbrž moti, češ da ni italijanska: v Collinsu beremo pri njej oznako »iz it.« pa tudi v francoskem Littréju (1959) piše, da je »ital.«.

N e e n o t n o s t med Pravili in Slovarjem: Pri obravnavi besede *Gize* (in različicah njenega zapisa) ima kritik načelno prav, vendar bi moral biti nekoliko natančnejši. Oblika *Gizeh* je v Pravilih novega SP (str. 188) zapisana za zgled nemosti izglasnega h in iz tega sledi naša podomačena oblika *Gize*, medtem ko je *Džize* (prav tam) navedeno kot zgled za slovenski izgovorni ustreznik arabskega dž, vendar z opombo, da »Namesto dž imajo v egiptovski arabščini g: /.../ Gize«. Obliko *Giza* pa najdemo v Collinsu (*El Gîza*) in od tam je pri redigiranju brez uskladitve s Pravili prišla v naš Slovar. To bo treba popraviti. Podobno velja za hiperkorektni *Eremitaž* v Slovarju nasproti pravilnemu *Ermitaž* v Pravilih (str. 179), za *Pšemisl* (v Pravilih, str. 147, prim. § 174; v Slovarju samo *Přemysl*) in za *Hafez* (v Pravilih na str. 189, uslovarjeni *Hafis* je pač nemška domačitev).

Na koncu Lenarčičevih pripomb je še opozorilo na pisno dvoglasniško zvezo /ai/, ker v preglednici za japonščino (str. 194) manjka, jo pa potrjuje iztočnica **aikido**, medtem ko imamo *bonsaj* že kar podomačeno. (Prav tako manjka dvoglasniški /ei/, gl. *kunreišiki* na str. 195, če ne gremo v dosledno podomačeno *kunrejšiki*).

8. Alenka Trop, 29. 11. 2001

Zagovarja obliko *taliban* (to navaja tudi SP 2001) in nasprotuje obliki *talib*, kakor so (z dobrim namenom, vendar prepozno) preinačili prvotno poimenovanje teh Afganistancev v dnevniku Delo. (Utemeljevanje P. Weissa v prid obliki *taliban* in dejstvo, da *talibov* ne poznajo nikjer okoli nas, nista zalegla.)

9. Anže Perne, 4. 12. 2001

Ta dijak 4. letnika Ekonomske srednje šole nam sporoča svojo kritiko jezika, kakor ga »gojijo« zlasti na televiziji POP, deloma pač tudi na TV Slovenija. Kultura v rabi prevzetega besedja namesto obstoječega domačega je tudi po srednjih šolah na splošno slaba, nam piše. Jezik uličnih napisov pa kar vpije po državni intervenciji.

10. Marjan Poljanec, 4. 12. 2001

Meni, da i v besedi *Cronia* ni kar j, temveč ima samoglasniško vrednost. Po našem zapisu v Pravilih (str. 155) in v Slovarju ima vrednost ij, torej izgovor [kronija]. Za izgovor črke i v italijanskih besedah kot »kar j« pa imamo v Pravilih in v Slovarju npr. zgled *Piacenza*.

11. Milan Šuštar, 7. 12. 2001

Besedo *e-mail* nekako kar domači z *emajl*, vendar to ni sprejemljivo (gre za slengizem s hitro pojemajočim humornim učinkom zaradi enakozvočnosti z besedo s pomenom »lošč«); veliko boljša je *e-pošta* (imamo jo v slovarju). Ni mu tudi vseč nakazovanje ničte končnice z -ø, ampak tako je v jezikoslovju na splošno sprejeto. V slovarju pogreša besedo *lema* in prosi za pojasnitev njenega pomena. Po Websterju je to »čelna beseda slovarskega sestavka«, po naše **iztočnica**, tj. polkrepko natisnjeni izraz (beseda, besedna zveza, morfem) v slovarskem sestavku. To je mogoče izluščiti tudi iz našega prikaza besede *lematizacija* v slovarju. – In še glede razmerja med izdajo SP 1990 in izdajami od leta 1994 naprej: izdaja 1994 v ponazarjalnem gradivu upošteva spremenjena družbeno-zgodovinska dejstva po osamosvojitvi Slovenije, tudi stvarno kazalo je SP 1 (Pravila) dobil šele z broširano izdajo leta 1994 (od leta 1997 je to tudi v trdo vezani izdaji).

12. Maksimilijan Gulič, 13. 12. 2001

Oglasil se nam je z zanimivim vprašanjem o predponskih u- in v- pri glagolski obliki *u/vklenjen*. Glagola *ukleniti* v SSKJ ni, ni ga niti v Pleteršniku niti v SP 1962, je pa v Janežič-Hubadovem slovarju iz leta 1908 (*ukleniti /.../ gl. vkleniti*) in v Cigaletu iz leta 1860 (*Fesseln – ukleniti, uklepati*). Razločevanje med u- in v- je vpeljal Metelko (1825), starejši ohranjeni primeri z u- so po Škrabčevem mnenju redki, npr. *uiti*. Zdaj SP 2001 pri u..¹ navaja pomene »dol, narobe, manj« in nekaj te pomenskosti je gotovo v *uklenjen* (zato bi tak glagol lahko izkazali kot iztočnico). Dopisnik pa pri u- lahko ugotovi tudi pozitivno novost novega SP, in sicer tam, kjer se za u..² pravi, da se pojavlja »pred vzglasnim v (*uvažati*) in pred imensko (tj. zlasti samostalniško ali pridevniško) podstavo glagola«, npr. *unovčiti, ubesediti, uenosmeriti* (v SSKJ tega sploh ni, v SP 1962 pa samo tisto o u- namesto v- pred vzglasnim v).

13. Matija Lozej, 16. 12. 2001

Opozarja na besedo *zaposlenec* v novem SP (navedena je tudi v SSKJ), ki naj bi jo uveljavljal prof. I. Turk z Ekonomske fakultete, češ da je samostalniško rabljeni *zaposleni* ogrožen od množinske oblike – (*en*) *zaposleni* : (*trije*) *zaposleni*. Menimo, da ta ogroženost ni posebno huda, *zaposlenec* pa ima neko drugo prednost: iz njega lahko izpeljujemo svojilni pridevnik *zaposlenčev* in še kaj.

14. Marjan Koželj, 16. 12. 2001

V obsežnem dopisu najprej opozarja na samo »navidezno odlično kakovost papirja«, potem pa obravnava skoraj 200 strani Pravil novega SP. Ni še usvojil razlike med izrazijskimi pari kot *stavek – poved* ali *zvenečnost - zvočnik*; želel bi si tudi vsa »načela in definicije pojmov« takoj na začetku knjige in pa

mednarodne fonetične transkripcije. Ne ugajata mu iztočnici *ptt* in *Bruselj*; prvo je simbol, nastal po likovni stilizaciji kratice *PTT* (Pošta, telegraf, telefon), zaradi reorganizacije podjetja pa tako in tako odмира; drugo je stara podomačenka (tako kot npr. *Pariz*, *Ženeva* ali *Varšava*) in je ne kaže zametavati. Tudi stava ločil na koncu naštevalnih enot ga moti, vendar pri tem ne uvidi logike samostojnih vrivkov v petitu z naslovom **Pomni** (npr. v § 251–260). Predlaga pisne dvojnice *dd* ali *dd.*, *d. d.* ali *d.d.* (za slovensko pravopisno izročilo je sprejemljivo samo tretje) in sklicevanje na ustrezne številke paragrafov pri rabi nekaterih oznak v slovarskih sestavkih (to se nam ne zdi potrebno). *Glavico* bi naglaševal drugače, kakor je zapisano v SP 2001 (*glavica* je knjižnojezikovno živa samo v frazeološki zvezi s še bolj problematično *žebljico*). – Sledi še čez 70 konkretnih pripomb, večinoma nezadostno ali neustrezno utemeljenih, sprejemamo pa naslednje: simbol za »neskončno« je seveda ležeča osmica, tiskarski škrat pa nam je v § 16 podtaknil pokončno; isti grešnik je kriv za pisanje skupaj (*priročnem*) namesto narazen (*pri ročnem*), za nekaj motenj pri piki, vejici in pomišljaju (*Arabija – Turingija*); *Ajaccio* res ni dober zgled za italijanščino (saj je na Korziki) in ga kaže zamenjati npr. s *Piacenzo*; izraz *akouoakuo* je treba razvezati v zvezo *akouo akuo*; namesto *srbsko-hrvaška pisava* je bolje *srbska (oziroma hrvaška) pisava*; cirilsko črko *и* je treba zamenjati s črko *и*; *Köbenhavn* mora biti *København*.

15. Miran Špelič, 26. 12. 2001

Oglasil se nam je z upoštevanja vrednimi štirimi pripombami: (1) obliki *akouo* in *akuo* sta dve besedni enoti, ne ena (prim. odgovor M. Koželju); (2) pri *učlovečenje* bi lahko dodali zgled *učlovečenje božjega Sina* (navadnih, slovnično neproblematičnih glagolnikov ne ponazarjamo, imamo pa v novem SP *učlovečeni Bog*); (3) na str. 1593 pogreša še besedo *Trojica* (imamo pa *Sveta trojica* in iz nje je po pravilu o skrajšanih lastnih imenih napovedljiva tudi *Trojica* – prim. § 35); (4) za svetopisemskega prebivalca Korinta bi bila prava oblika *Korinčan* (zaradi starega in močnega izročila bi temu kot dvojnici – poleg *Korintčan* – radi pritegnili).

16. Mišo Vukadinović, 2. 1. 2002

Ali je katera stvar človeku *izziv* ali pa *v izziv*? Verjetno je boljša različica s predlogom (prim. *To mi je v čast, v ponos, v sramoto*).

17. Zdravko Kobe, 3. 1. 2002

Zakaj imamo obliko *udejanjiti*, hkrati pa obliko brez *j* v *dejansko*? Tako je že v vseh slovarjih od Pleteršnika do SSKJ in sicer zato, ker gre v prvem primeru za pomen »spraviti kaj v dejanje«, drugi pa kaže na stanje po dejanju glagola *dejati* (*deti*).

18. Jože Volfand, 14. 1. 2002

Vprašuje, zakaj v SP 2001 ni besed *lion*, *lionist* in *lionizem*, ko vendar gre za »mednarodno dobrodelno organizacijo, ki ima v Sloveniji skoraj 40 klubov, svoj distrikt in več kot tisoč članov«. Te besede kljub temu ni ne v SSKJ, ne v Enciklopediji Slovenije, ne v Leksikonu Cankarjeve založbe; našli smo jo komaj v Webstru 1996. Morda jo bo res treba uvrstiti v novo izdajo, čeprav vseh takih organizacij ni mogoče vključiti v pravopisni slovar.

Veseli smo zanimanja za novi SP in se vsem dopisovalcem lepo zahvaljujemo za pripombe. Kaj bo po našem mnenju mogoče upoštevati v novi izdaji tega priročnika, smo skušali nakazati v odgovorih.

Prof. dr. Jože Toporišič
predsednik komisije
za slovarski del novega SP